

Ninda Wegbratt Menkus
Utbildningschef
ninda.wegbrattmenkus@trelleborg.se
0410-70 40 60

Rutiner för studiehandledning på modersmål i Trelleborgs kommun

Bakgrund

Enligt läroplanen, Lgr 11, ska undervisningen främja lärandet och kunskapsutvecklingen genom att utgå från "elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper". Skolverkets statistik visar att flerspråkiga elever inte klarar skolans krav i samma utsträckning som andra elever samtidigt som denna grupp av elever ökar. Studiehandledning på modersmål är en stödåtgärd som funnits i förordningarna för grundskola, specialskola, grundsärskola, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan sedan 1997.

Studiehandledaren är ämneslärarens/klasslärarens språkliga länk till elevens kunskaper. Studiehandledaren vägleder och hjälper eleven tills behovet inte längre finns. Behovet bestäms av skolan och inte av vårdnadshavare. Studiehandledningen syftar till att hjälpa eleven att följa klassens undervisning i olika skolämnen genom att ge ämnesstöd på elevens modersmål/skolspråk men samtidigt introducera ämnesbegrepp på svenska. Målsättningen för studiehandledning är att eleven upprätthåller och utvecklar sina ämneskunskaper och ämnesbegrepp genom att lära sig ord och begrepp på två språk, kan integreras i klassen och får godkänt i alla ämnen.

Studiehandledning kan ges i alla ämnen (grundskola) och alla kurser (gymnasieskola) och följer inte en kurs- eller ämnesplan med centralt innehåll och kunskapskrav. Studiehandledningen ges för att framhäva eller fördjupa elevernas kunskaper inom till exempel ett arbetsområde där begrepp på svenska kan behöva erövrats genom förtydligande och diskussion på modersmålet. En elev som inte klarar att följa undervisningen på svenska har rätt att få stöd i form av studiehandledning på sitt modersmål om hon eller han riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen.

I Trelleborgs kommuns grundskolor och gymnasieskola samordnas resurserna för studiehandledning på modersmålet av Modersmålsenheten. Resurserna fördelas till skolorna efter två principer – en generell resurs för nyanlända elever samt en behovsprövad resurs, särskilt stöd, för övriga elever med fortsatt behov av språkligt stöd på modersmålet.

Bestämmelser om studiehandledning på modersmålet

Enligt skolförordningen 5 kap 4§ ska en elev ...*få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl.*

Motsvarande bestämmelse för gymnasieskolan finns i gymnasieförordningen 9 kap. 9§.

Studiehandledning som extra anpassning eller särskilt stöd

För att skolan ska kunna anpassa undervisningen efter en nyanländ elevs behov och förutsättningar behöver skolan bedöma elevens kunskaper så skyndsamt som möjligt. Den inledande bedömningen ingår sedan i det underlag för beslut om placering i en undervisningsgrupp och årskurs som är lämplig med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Den syftar också till att redan på ett tidigt stadium upptäcka elever som behöver särskilda stödinsatser från skolans sida.

Antingen är stödinsatsen, studiehandledning, en extra anpassning som inte kräver ett särskilt beslut, eller ett särskilt stöd som kräver ett beslut av rektor som dokumenteras i ett åtgärdsprogram. I allmänna råden tydliggörs att det inte är den specifika insatsen i sig utan insatsernas omfattning och/eller varaktighet som avgör om stödinsatsen är en extra anpassning eller ett särskilt stöd. Om studiehandledning på elevens modersmål är en stödinsats som kräver åtgärdsprogram eller inte kan således variera från elev till elev.

Extra anpassning - Om det endast är språket som är nyckeln till elevens fortsatta kunskapsutveckling, så räknas studiehandledning som en extra anpassning och skrivs därmed in i elevens IUP för elever i åk F-5 (Skollagen 3 kap. 2 § och 5 a §). För åk 6-9 beslutar rektor hur den extra anpassningen ska dokumenteras. På gymnasieskolan dokumenteras anpassningen i elevens individuella studieplan.

Studiehandledning som en extra anpassning är t ex aktuellt om eleven har goda kunskaper i ämnet på sitt modersmål, men har aldrig tidigare arbetat med ett särskilt moment i det aktuella ämnet, eller eleven går delvis i förberedelseklass eller motsvarande och behöver en introduktion till ämnesundervisning i de ämnen eleven läser i sin ordinarie undervisningsgrupp.

Särskilt stöd - Om skolan bedömer att insatserna är sådan ingripande karaktär att det inte enbart är språket som hindrar elevens kunskapsutveckling, behöver elevens behov utredas av skolan. Om studiehandledning då är en del av insatsen, ska detta skrivas in som en av åtgärderna i elevens åtgärdsprogram (Skollagen 3 kap 6- 12 §)

Studiehandledning högstadiet

I och med en ändring i skollagen 1 augusti 2018 (3 kap. 12§) ges nyanlända elever en förstärkt rätt till studiehandledning på modersmålet eller sitt starkaste skolspråk, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Nyanlända elever som börjar påbörjar sin skolgång först i högstadiet inom grundskolan, specialskolan eller grundsärskolan ska få studiehandledning på modersmålet eller i sitt starkaste skolspråk om det inte är uppenbart onödigt.

Studiehandledningen ska ge eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som krävs för att nå behörighet till gymnasiets nationella program. För nyanlända elever som börjar svensk skola i högstadiet är studiehandledning på modersmålet varken en extra anpassning eller ett särskilt stöd. Skolan ska upprätta en individuell studieplan för nyanlända elever som placeras i högstadiet i grundskolan senast två månader efter att de tagits emot i skolan. Elevens behov av studiehandledning behöver alltså inte utredas och man behöver inte upprätta ett åtgärdsprogram. Lagändringen gäller för elever som mottagits efter 1 augusti 2018.

5 kap. 4 § skolförordningen och 9 kap. 9 § gymnasieförordningen.

Olika former för studiehandledning på modersmålet

För att möta elevers olika behov har det stor betydelse när de får studiehandledning i förhållande till lektionen i ämnet.

Studiehandledning före lektionen

Elever med begränsat ordförråd i svenska men med goda kunskaper i ämnet har stor nytta av att få förbereda lektionen tillsammans med sin studiehandledare.

Studiehandledning före lektionen kan också passa när eleven har stora textmängder att gå igenom. Studiehandledaren kan då sammanfatta innehållet och fokusera på centrala ord och begrepp i sammanhanget och förklara dem med hjälp av modersmålet.

Studiehandledning under lektionen

Studiehandledning under lektionen innebär att eleven får studiehandledningen samtidigt som ämnesundervisningen. Detta passar bra när studiehandledningen omfattar flera elever i samma klass, vilket kan tillföra ett flerspråkigt perspektiv i ämnesundervisningen.

Studiehandledning efter lektionen

Studiehandledning efter lektionen används för att repetera och fördjupa det som eleven gjort i ämnesundervisningen. Studiehandledaren är medveten om vilka kunskapskrav som ska uppfyllas och stöttar eleven genom de delar som bedöms viktiga för att elevens ska lyckas. Studiehandledning efter lektionen passar elever som kommit längre i utvecklingen i det svenska språket.

Studiehandledaren

Studiehandledaren måste ha kännedom om det skolsystem som eleven har gått i och veta hur undervisningen i ämnet är där för att kunna jämföra med ämnesundervisningen i Sverige. Handledaren måste också behärska centrala ord och begrepp i ämnet på både modersmål och svenska, vara didaktiskt medveten och kunna tillämpa olika pedagogiska arbetsmetoder, ha god kännedom om det svenska skolsystemet, vara insatt i läroplan, ämnesplaner och kursplaner samt veta vilka mål eleven ska utvecklas mot och vilka kunskapskrav eleven minst ska uppnå.

Omfattning av studiehandledning

Modersmålsenheten i Trelleborgs kommun erbjuder studiehandledning som extra anpassning och som särskilt stöd. Studiehandledning på modersmålet som extra anpassning erbjuds nyanlända elever. Med en nyanländ elev avses någon som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt i Sverige. Eleven ska ha påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då eleven fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång i Sverige. (Skollagen 3 kap. 12a§)

- Studiehandledning som en extra anpassning för en nyanländ elev finansieras för grundskolan(ink. grundsärskola/specialskola) och gymnasieskolan centralt genom anslag för studiehandledning till Modersmålsenheten.
- Studiehandledning som extra anpassning för elev som ej är nyanländ bekostas av verksamheten. Modersmålsenheten bistår verksamheten med att hitta lämplig lärare. Kostnaden och undervisningen kvarstår en månad efter avanmälan är gjord. Om en elev flyttar ut ur kommunen avslutas den extra anpassningen omgående. Hemskolan ansvarar för att avanmäla eleven till Modersmålsenheten.
- Studiehandledning som särskilt stöd för nyanländ i grundskolan(ink. grundsärskola/specialskola) och gymnasieskolan bekostas av verksamheten. Modersmålsenheten bistår verksamheten med att hitta lämplig lärare efter att behovet är utrett. När elevens behov upphört, avanmäls behovet av studiehandledning till Modersmålsenheten. Kostnaden och undervisningen kvarstår en månad efter avanmälan är gjord. Om en elev flyttar ut ur kommunen avslutas det särskilda stödet omgående. Hemskolan ansvarar för att avanmäla eleven till Modersmålsenheten.
- Studiehandledning som särskilt stöd för elev som ej längre räknas som nyanländ i grundskolan(ink. grundsärskola/specialskola) eller gymnasieskolan bekostas av verksamheten. Modersmålsenheten bistår verksamheten med att hitta lämplig lärare efter att behovet är utrett.
- När elevens behov upphört, avanmäls behovet av studiehandledning till Modersmålsenheten. Kostnaden och undervisningen kvarstår en månad efter avanmälan är gjord. Om en elev flyttar ut ur kommunen avslutas det särskilda

stödet omgående. Hemskolan ansvarar för att avanmäla eleven till Modersmålsenheten.

1. Generell studiehandledartid för nyanlända elever. Varje skolenhet tilldelas efter ansökan från rektor, terminsvis en generell resurs per nyanländ elev i åk 1- 9 samt i gymnasieskolan under tiden eleven är nyanländ. Studiehandledningen minskas successivt utifrån den enskilde elevens behov och kunskapsnivå och ges som längst i 4:a år. Bedömningen av den enskilde elevens behov och kunskapsnivå görs av personal på Modersmålsenheten och hemskolan i nära samarbete.

Ansökan om studiehandledning inför höstterminen ska vara modersmålsenheten tillhanda senast 1 maj. En preliminär total studiehandledartid tilldelas skolan senast den 30 juni. Studiehandledartiden fastställs sedan i samband med läsårsstarten i augusti och revideras då mot aktuellt elevantal och behov. Ny revidering görs även vid höstterminens slut i december. Mindre justeringar görs även under terminerna utifrån in och utflyttningar.

2. Behovsprövad studiehandledartid för en nyanländ elevs behov av språkligt stöd på modersmålet - särskilt stöd . Denna resurs tilldelas efter det att skolan utrett elevens svårigheter och därefter preciserat studiehandledningens syfte, mål och innehåll i ett åtgärdsprogram. Ansökan om behovsprövad resurs görs av rektor till Modersmålsenheten på särskild blankett.

Bestämmelser om särskilt stöd finns i 3 kap. 6–12 §§ skollagen.